

‘Willen weten waar je echt vandaan komt, het is zo
voorstelbaar. Het verhaal van Mildred Zijlstra is daarvan
een uniek voorbeeld. Boeiend en verassend tot het eind.’

Derk Bolt

‘De ontroerende zoektocht naar een onbereikbare vader.’

Marc van der Linden

‘Een adoptie is in zekere zin altijd een mysterie;
soms met een onwaarschijnlijke ontknoping.’

Wim Daniëls

MILDRED ZIJLSTRA

*D*ansen in een
prinsessenjurk

AMSTERDAM · ANTWERPEN

2015

Copyright © 2015 Mildred Zijlstra
Voor overname kunt u zich wenden tot
Uitgeverij Q, Spui 10, 1012 wz Amsterdam.

Omslag Studio Jan de Boer
Foto's katern pagina 1 (onder), 2, 3, 4: © Mildred Zijlstra
De illustraties in dit boek zijn voor zover mogelijk
opgenomen in overleg met de rechthebbenden;
zo niet dan wordt de rechthebbende verzocht contact op te
nemen met de uitgeverij om alsnog in een regeling te voorzien.

ISBN 978 90 214 0052 5 / NUR 402

www.uitgeverijQ.nl

Niet in het bloed, wel in het hart

Graag wil ik dit boek opdragen aan alle moeders
en vaders die het moedige besluit hebben genomen
een kind te adopteren en zowel hun hart als hun
armen voor hen te openen.

1.

De Mozes van Koog

‘Milly, ik moet je wat vertellen.’

Mijn vader ademt zwaar, de woorden komen nog maar nauwelijks over zijn lippen. Hij gebaart dat ik dichterbij moet komen, binnen het bereik van zijn zwakke stem. De beweging van zijn hand is opvallend resoluut, uit de rest van zijn lichaam is bijna alle kracht verdwenen. De man tegen wie ik altijd heb opgekeken, ligt op zijn sterfbed.

Voorzichtig beweeg ik mijn hoofd naar hem toe, zodat hij in mijn oor kan fluisteren. Ik weet wat hij me wil zeggen, er is maar één ding dat nooit is uitgesproken tussen ons. Eindelijk zal ik antwoord krijgen op de vraag die al jaren door mijn hoofd spookt; hij gaat me vertellen wie ik eigenlijk ben.

Terwijl ik me naar hem toe buig, dringt van buiten een geluid door in de slaapkamer. We herkennen het allebei. Honderden keren hebben mijn vader en ik dit kraken gehoord: een traptrede buigt door onder het gewicht van mijn moeder. Alleen is het zuchtende hout dit keer verre van geruststellend en huiselijk.

Mijn vader en ik kijken elkaar aan. De schrik staat in zijn

ogen; zijn toch al zachte stem valt stil. De deur gaat open en mijn moeder komt de slaapkamer binnen.

Ik houd enorm veel van mijn beide ouders, het zijn goede mensen. Maar nu, net als een van de belangrijkste puzzelstukjes van mijn leven op zijn plaats dreigt te vallen, voelt het alsof er een wereld tussen ons drieën in staat. Mijn vader sluit zijn ogen en zegt niets meer. Het geheim dat hij al bijna veertig jaar bij zich draagt is zó groot, dat hij het niet kan onthullen waar zij bij is; de schaamte is sterker dan zijn verlangen om zonder geheim te sterven. Als ik in mijn moeders ogen kijk, zie ik dat zij weet wat ze heeft onderbroken.

Het moment is voorbij, als een schim opgelost in de avondlucht. Ik loop naar beneden, naar de woonkamer van het huis waar ik mijn tienerjaren heb doorgebracht. Tegen beter weten in koester ik de hoop dat er misschien later een tijdstip komt dat mijn vader en ik even alleen zijn. Een laatste kans om te vernemen wat al decennialang furieus wordt verzwegen in dit huishouden.

Een halfuur later is mijn vader dood, zonder dat ik hem nog heb gesproken. Ik zal zijn stem nooit meer horen.

Met het overlijden van mijn vader is de laatste kans verkeken om uit de eerste hand te horen wie mij heeft verwekt. Mijn moeder zal het me nooit vertellen.

Dat ik over mijn afkomst twijfel, lijkt op het eerste gezicht mal. Ik ben voor de buitenwereld immers gewoon Milly,

de dochter van een streng-christelijke adjudant van de politie uit Koog aan de Zaan en zijn vrouw. Een winterbaby, geboren – net als veel kinderen – exact negen maanden na de roes van de bevrijding, in februari 1946. Aan mijn kindertijd is ook weinig vreemds te ontdekken. Als klein meisje ben ik een spring-in-'t-veld, gefascineerd door de donkere slootjes in de buurt.

Opgroeien doe ik in een villa met een dubbele functie; het is niet alleen ons woonhuis, maar ook politiebureau. Een zware ijzeren deur in het stookhok deelt het gebouw in tweeën. De wereld achter het dikke staal biologeert me, vooral omdat ik er eigenlijk niet mag komen. Daar zitten de mannen die onder leiding van mijn vader proberen Koog veilig te houden. Maar nog spannender zijn de heren die wel eens een nachtje blijven slapen. Dat doen ze in een van de cellen, omdat ze 'brutaal tegen hun moeder zijn geweest', zoals mijn vader het mij als kleuter uitlegt.

Toch komt de onzekerheid over mijn herkomst niet uit de lucht vallen. Vanaf mijn vroegste jeugd weet ik dat er iets met me aan de hand is. Ik voel me vaak vreemd – vervreemd is misschien een beter woord. Onrust vult dan mijn kleine lijf; een onberedeneerbare angst grijpt me soms bij de keel. Als ik bij een vriendinnetje ben, moet ik stante pede naar mijn ouders, naar de veiligheid van het huis dat ook een politiebureau is. Ik ben anders, een gevoel dat sinds ik kan denken in me zit.

Als klein kind kan ik dat maar moeilijk duiden, maar de knagende twijfel is er áltijd. Langzaam begint het te dagen dat ik, net als mijn ouderlijk huis, misschien ook wel eens uit twee helften kan bestaan. Er is de gewone ik, het

woonhuis dat iedereen kent. Die ik is de dochter van mijn ouders. En dan is er die loodzware deur naar een andere wereld binnen in mijzelf; nog een plek waar ik eigenlijk niet heen mag gaan. Een andere ik, hetzelfde meisje, maar toch totaal anders. Maar wie dat is? Geen idee.

Op de kleuterschool krijg ik een eerste aanwijzing waar dat gevoel vandaan kan komen.

De leidster vertelt op een dag het prachtige Bijbelverhaal van Mozes, die door zijn wanhopige joodse moeder in een drijvend mandje op de rivier wordt gezet, in de hoop dat een Egyptische vrouw hem zal vinden en opvoeden. Ik ben ondersteboven van het verhaal. Hoe kan een moeder in hemelsnaam haar kindje zomaar weg laten drijven, in de ijdele hoop dat een ander het zal vinden? Thuis begin ik er tegen mijn moeder over.

Dat uitgerekend het verhaal van Mozes mij zo ter harte gaat, zal haar waarschijnlijk niet verbazen. Mijn fascinatie maakt dit ook tot een goed moment om mij iets belangrijks te vertellen, aan de hand van deze Bijbelse geschiedenis. Ze doet het met een voor die tijd ongekende pedagogische finesse.

Ik weet toch waar baby's vandaan komen?

Zeker weet ik dat, vertel ik trots, die groeien in de buik van hun moeder, tot ze groot genoeg zijn om tevoorschijn te komen. Dat verhaal heeft ze me niet lang daarvoor heel voorzichtig verteld.

Bij mij ging het allemaal een beetje anders, zo gaat mijn moeder verder. Ik heb namelijk nooit in haar buik gezeten: 'Jij bent uit de hemel bij ons gekomen.' Niet letterlijk

natuurlijk, dat kan niet. ‘Ergens in de wereld is er nóg een mamma,’ vertelt ze me, maar die kon niet voor me zorgen. Nadat ik uit haar buik kwam, heeft ze me weggegeven, net als Mozes.

‘Hij kwam ook bij een andere mamma en pappa terecht en heeft het daar heel goed gehad. Net zoals jij bij ons. En wij zijn heel blij met jou. Het is eigenlijk gewoon hetzelfde.’

Mijn verbazing is niet eens zo groot over wat ik hoor. De grond begint niet te trillen. Op de een of andere manier komt het me zelfs allemaal bekend voor. Ik voel het al tijden.

Het is geweldig hoe mijn moeder dit gevoelige onderwerp uitlegt op een manier die mijn vierjarige brein kan begrijpen. Maar het is ook 1950, een tijd die barst van de taboes en van woorden die je hooguit kunt fluisteren. Vrouwen die de heilige rol van moeder niet kunnen of willen vervullen, behoren bijvoorbeeld niet ter sprake te komen. Zeker niet in het milieu van mijn ouders, die zeer kerkelijk zijn.

Dus moet ik alles wat ik heb gehoord over mijn afwijkende afkomst diep wegstoppen, zegt mijn moeder. Nooit mag ik met andere mensen over mijn herkomst praten, drukt ze me op het hart. Niet met mijn vriendinnen, zelfs niet met neefjes of nichtjes die komen logeren. Het is iets tussen ons drieën. Niet dat het een geheim is, nee, eerder iets speciaals, een dingetje dat alleen wij weten.

Ook is het niet de bedoeling dat ik weet wie die andere mamma is, of waarom ze mij hetzelfde lot liet ondergaan

als Mozes. Hij werd door zijn radeloze moeder weggeven omdat de farao alle joodse kinderen wilde doden. Maar ik? Liep ik ook gevaar dan? Tevergeefs wacht ik op antwoord, mijn moeder wil daar niets over zeggen. Ik mag er dus met niemand over praten én ik mag niets vragen.

Op mijn oorsprong rust een groot taboe, begrijp ik die dag, ondanks de geruststellende woorden van mijn moeder.

De geheimzinnigheid maakt de onrust die ik voel alleen maar groter. Als kind weet ik niet goed wat de dingen betekenen die ik heb gehoord. Hoe ben ik door mijn biologische moeder weggeven? Toch niet ook met een mandje? Dan slaat de schrik me om het hart. Wat als die andere moeder zich bedenkt en me weer komt halen? Moet ik dan mee? Weg uit het huis waar ik me zo veilig voel? Misschien zie ik mijn ouders dan nooit weer, omdat ze kennelijk niet mijn echte vader en moeder zijn.

Als nat stro, zo broeit de angst die ik voel. En zelfs dát is geheim. Ik kan met niemand over mijn bangheid praten, zonder uit te leggen wat de oorzaak is. Broertjes en zusjes met wie ik mijn gedachtes kan delen heb ik niet. Mijn hartsvriendinnetje Gonnie kan ik van alles vertellen, maar juist niet dat ene waar mijn hele leven om draait. Ik heb het mijn moeder beloofd. En in ons huis is dat heilig.

Bij mijn ouders komt het onderwerp daarna ook vrijwel niet meer ter sprake. Niet alleen omdat adoptie in die tijd een taboe is, maar ook omdat ze hun eigen bagage hebben.

Mijn moeder is een bijzondere en sterke vrouw. Veel geluk heeft ze in haar vroege leven niet gekend. Haar vader

stierf toen ze negen jaar oud was en haar moeder bleef achter met zeven kleine kinderen. Van uitkeringen was toen nog geen sprake, hoewel haar vader, een zeer actief vakbondsman, daar in zijn werkzame leven al veel voorwerk voor had verricht.

Alle zeven kinderen hadden een goed stel hersens, maar mijn armlastige grootmoeder moest kiezen. Dus liet ze alleen de jongens verder leren, dat zouden immers de kostwinners worden. Mijn moeder moest al jong aan het werk. Dat vond ze oneerlijk, een ontkenning van haar talenten. Ze heeft namelijk een groot gevoel voor gelijkwaardigheid tussen man en vrouw. Door veel te lezen en zelfstudie groeide ze toch uit tot een zeer ontwikkelde vrouw. Zelfs in de relatie met mijn vader weigert ze tweede viool te spelen, wat in die tijd toch gebruikelijk was.

Het huwelijk van mijn ouders kent een groot verdriet, er komen geen kinderen. Als mijn moeder na jaren toch zwanger raakt, kunnen mijn ouders hun geluk niet op. Het mag echter niet zo zijn, want al na een paar maanden volgt de grote teleurstelling. Mijn moeder krijgt een miskraam, de eerste van in totaal negen mislukte zwangerschappen. Sommige kindjes komen extreem vroeg, maar levend, ter wereld. Dan is er even hoop, maar geen baby overleeft meer dan een etmaal.

Nooit mag ze het geluk ervaren een eigen kind in haar armen te houden, al was het maar voor even. Buiten woedt op dat moment de oorlog, maar voor mijn moeder speelt het grootste drama zich binnen af. De negen krassen die dat op haar ziel maakt, zijn diep. Dat grote verdriet heeft altijd om mijn moeder heen gehangen, zoemend als een

bijenzwerm rondom een pot lavendel. Het is nooit helemaal weg, hoe gelukkig ze later ook wordt. Haar donkere kant neemt op de meest onverwachte momenten bezit van haar.

Voor mijn vader is het drama minstens zo groot. Als man van de familie moet hij de nasleep van al die zwangerschappen regelen. Steeds opnieuw loopt hij stil en alleen achter de begrafenisondernemer aan, met weer een klein kistje in zijn armen. Zo sterk als hij is, dit breekt ook zijn hart.

Dus leggen ze zich neer bij hun lot. Ze zullen geen kinderen krijgen.

En dan val ik na de oorlog ineens uit de hemel. Een kind waar geen zwangerschap aan vooraf is gegaan. Dat er zomaar is, zonder alle drama's van voorgaande jaren. Familie en vrienden krijgen te horen dat ik 'uit Polen' zou komen, een verklaring voor mijn donkere haar. Een wees uit de oorlog, een van de vele kinderen die door de gevechten zonder ouders is achtergebleven. Maar verder wordt er gezwegen over mijn achtergrond. Vier jaar ben ik als mijn vader zorgt dat ik zijn achternaam krijg, ik ben dan MILDRED Zijlstra. De Mozes van Koog.

Aan de oppervlakte ziet alles er normaal uit. Scènes uit mijn jeugd zijn lieflijk. We hebben een mooie tuin, met prachtige struiken, die in het voorjaar en in de zomer prachtige bloemen dragen. Voor een van de erkers staat een gele houten bank. Ik zie daar nog mijn grootmoeder zitten. In haar bloemetjesjurk, in het zonnetje ingedut met een boek op schoot, haar vinger bij de alinea waar ze ge-

bleven is. Haar hoofd is voorover gezakt, zodat je haar prachtige witte haar goed ziet. Inclusief de knot, die boven haar hoofd uittorent.

Binnen is ons huis smaakvol ingericht. Een Engelse touch geeft het geheel een chic aanzien, zeker in het rode Koog. Status is belangrijk voor mijn ouders, ze bewegen zich in de betere kringen en zijn in bepaalde opzichten een beetje snobistisch. De notaris en de bovenmeester van de christelijke school behoren tot hun bekenden, ze houden afstand tot eenvoudigere lieden.

Bij hun positie hoort natuurlijk ook een huis met uitstraling. We hebben een voor die tijd modieuze kamer en suite met schuifdeuren, die zitkamer en eetkamer met elkaar verbinden. De grote hal met een statige en aan de bovenkant afgeronde voordeur voert je via een lange gang naar de keuken.

Mijn ouders zijn zeer gelovig. Vooral mijn vader neemt zijn godsdienstige overtuigingen zeer serieus. 'Op je knieën moet je,' zo leert hij me. 'We zijn allemaal zondig.' Maar – en dat is in die tijd en in hun kringen zeer ongebruikelijk – ze behoren beiden tot een ander kerkgenootschap. Mijn moeder is gereformeerd en mijn vader hervormd. Voor mij is een compromis bedacht. De ene week moet ik met mijn vader mee naar de kerk, de andere met mijn moeder. Dat laatste doe ik trouwens het liefste. Haar dienst duurt minder lang en ik heb een hekel aan het luide zingen van mijn vader.

In deze tijd is dat geen probleem, maar in de jaren vijftig kijkt men daar anders tegen aan. Dit is de tijd van de zuielen, waarin een gigantische kloof gaapt tussen kerken. De

verschillende religieuze gezindten van mijn ouders geven op zondag wel eens aanleiding tot ruzietjes, bij gelegenheid zelfs fikse woordenwisselingen. Dan vaart mijn vader zomaar woest uit tegen de Kerk van mijn moeder. Hij is waarschijnlijk bang dat ik te veel naar haar geloof neig.

Behalve Mozes, voel ik me op die momenten ook wel eens als het kind van Salomon, de eerlijke Bijbelse koning. Hij stelde voor om een baby waar over werd gestreden doormidden te hakken. Waarop de echte moeder haar rechten opgaf. Beter dat je kind leeft bij een ander, dan dat het sterft bij jou. Nog een Bijbelverhaal dat opmerkelijk toepasbaar is op mijn leven. Maar dat weet ik dan nog niet.

Ondanks zijn religieuze rechtlijnigheid is mijn vader mijn held. We maken geregeld samen uitstapjes met of zonder mijn moeder. Dan gaan we eropuit in zijn enorme politieauto, een Opel Kapitän. Bijvoorbeeld naar Amsterdam om te winkelen. Zelfs tijdens die uitjes houdt hij zijn uniform aan; mijn vader is een autoriteit en hij is niet bang dat te laten zien. Het moet een koddig gezicht zijn, de rijzige adjudant van politie, met zijn felblauwe rijbroek, smetteloze uniformjasje en glimmende laarzen met een klein meisje aan de hand in de Bijenkorf.

Ik ben zes jaar als mijn vader me weer eens in de auto zet voor een ritje samen. De weg gaat dit keer niet richting Amsterdam, zie ik al snel. Volgens mijn vader wordt het een wat ander tochtje dan normaal. We gaan naar een andere stad, Haarlem. Daar zijn mensen die mij graag een paar vragen willen stellen. Ik moet ze gewoon maar ant-

woord geven en hoef me nergens zorgen over te maken.

Dat het een ongebruikelijk uitstapje wordt, begrijp ik dan nog niet. Omdat ik me de hele autorit bezighoud met het vooral maar niet misselijk worden van mijn vaders hoekige rijstijl en de sigarenwalm die hij verspreidt, dringen zijn woorden nauwelijks tot me door. Pas als we voor een imposant gebouw parkeren, begrijp ik dat we iets heel bijzonders gaan doen.

Via brede toegangstrappen komen we in een enorme hal. De omvang van het gebouw maakt een diepe indruk op me. Ik zie grote, hoogglanzend mahoniehouten deuren die toegang geven tot enorme kamers. In één daarvan moeten we wachten op wat gaat komen. Wat voor plek dit is? Ik heb geen idee, maar een beetje bang word ik er wel van.

Een dame komt de kamer in en vraagt of ik met haar meega. Nee, het is de bedoeling dat alleen ik kom, mijn vader zal op me blijven wachten. Ik loop met haar door het netwerk van eindeloze hoge gangen. Als we aankomen bij de juiste deur, laat ze me binnen in een ruimte als een balzaal. Alles daar lijkt gemaakt om bezoekers zich heel klein te laten voelen. Lange groene gordijnen zijn golvend gedrapeerd voor de hoge ramen. Rondom hangen statige schilderijen aan de muren. Ik vermoed in mijn onschuld dat ze van Rembrandt moeten zijn, want diens meesterwerken heb ik al eens gezien tijdens een bezoek aan het Rijksmuseum.

Voor een enorm, leeg bureau staat een leren fauteuil. Daar mag ik gaan zitten wachten. Ik zak diep weg in de stoel en kan maar nauwelijks over het bureau heen kijken.

Na een paar minuten gaat de grote deur opnieuw krakend open en komen een man en een vrouw binnen. Ze glimlachen vriendelijk naar me, maar toch stelt de situatie me niet helemaal gerust. Ineens voel ik me erg kwetsbaar zonder mijn ouders.

De man en de vrouw zijn begripvol en lief tegen me, maar aan de hele situatie kan ik voelen dat hier iets heel bijzonders aan de hand is. De limonade die ze voor me hebben ingeschonken krijg ik niet door mijn keel. De man kijkt me indringend aan, hij wil iets belangrijks van me weten.

‘Lief kind, hoe vind je het bij deze ouders?’

De manier waarop hij de vraag stelt, brengt me in verwarring. Waarom spreekt hij over *deze ouders*? Hoezo, ik heb toch geen andere? Het zijn gewoon mijn pappa en mamma. Toch geef ik maar antwoord, vertel dat het heel goed gaat thuis, dat mijn vader en moeder altijd heel lief voor me zijn.

Aan de andere kant van het bureau wordt driftig geschreven. Ik snap er niets van. Ook niet van de vragen over mijn school en of mijn slaapkamer me bevalt. Het vermoeden besluit me dat dit wel eens te maken kan hebben met die andere moeder van wie ik sinds een tijdje weet. Zou ik bij een fout antwoord met haar mee naar huis moeten, in plaats van met mijn vader? Ik griezel bij de gedachte.

Gelukkig zit ik een halfuur later weer in de auto bij mijn vader. Blijkbaar heb ik de juiste antwoorden gegeven. Alles lijkt bij het oude te blijven.

Hij voelt dat er iets gezegd moet worden, maar worstelt met de woorden. Hoe kan hij ook uitleggen hoe de vork in

de steel zit? Pas thuis krijg ik van mijn moeder een soort antwoord.

Uit haar woorden kan ik opmaken dat het heel erg belangrijk voor iedereen is dat we zijn gegaan. Ik heb ook de goede dingen gezegd, zo begrijp ik. Ze zegt me dat het allemaal te maken heeft met een woord dat ik niet ken: 'adoptie'.

2.

*E*nd bij de konijnen

